

Ingemar Struwe

Svenska flugporträtt. 3.

AMPHIPOGON FLAVUS (Zett.) - MUSTASCHFLUGAN, OSTMÄSTARENS KUSIN.

"Bara en entomolog kan tro på att en fluga kan se ut så här!" utbrast illustratören när hon satt med denna fluga under mikroskopet. Har man sett machokaraktärerna hos hanen av *Amphipogon flavus* glömmar man den inte. Stora mustascher, mycket hår på bröstet och extremiteterna samt en rejält lurvig genitalregion är ju manbarhetssymboler i vår mänskliga värld - och kanske har vi lärt oss av denna lilla flughane.

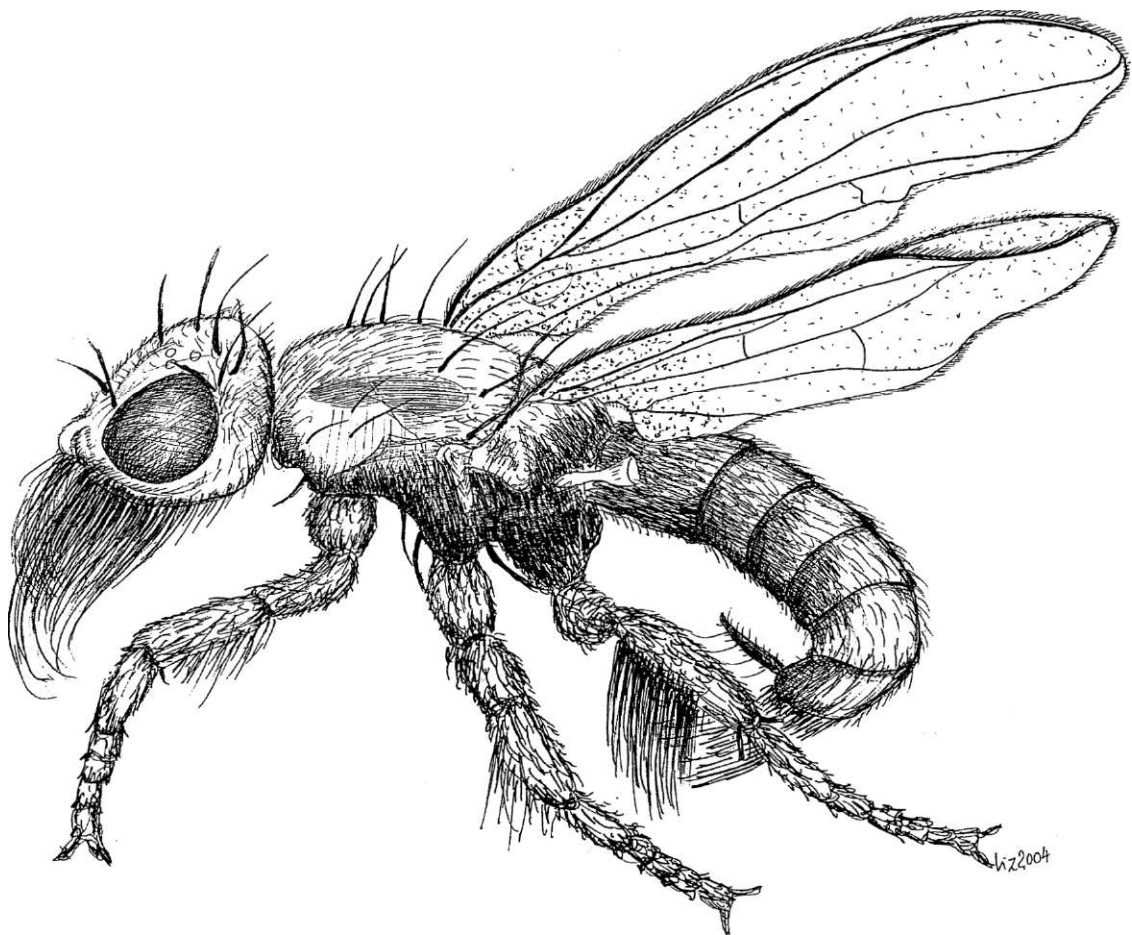

Fig. 1 AMPHIPOGON FLAVUS (Zett), hane
Tecknad för Graphosoma av Liz Egebäck Foxbrook

Flugor kan ha glesa borst kring munnen, s.k. vibrissae, men *Amphipogon* har utvecklat dem till våldsamma knävelborrar av Bismarckmodell. De är längre än hela huvudet och ser nästan ut att försvåra ätandet - precis som man tänker om en del tvåbenta krogbesökare. Benen är försedda med lång, tät, borstig behåring, särskilt på baktibierna, och genitalerna omges av en pubesbehåring som nästan är av samma kaliber som mustascherna. Ingen annan fluga ser ut tillnärmelsevis så här. Det är en

osannolik upplevelse att se den sitta på en fjällbjörkstam och nästan chockartad när lupp eller mikroskop kommer fram.

Amphipogon flavus uppfattas som en sällsynt fluga som rapporterats från norra Sverige (Lappland till Uppland), mest från fjälltrakterna. Ringdahl angav den 1951 från Abisko där jag själv också sett den på 1980-talet, och kanske är det signifikativt att Lapplandsresenären Zetterstedt var den som beskrev den 1838. I *Natur i Norr* rapporteras 2003 fynd av den från inventeringar på Romelsön vid Västerbottenkusten - och den imponerande hane som är avbildad här är därifrån. I Norge finns fynd från Tromsö ned till Trondheimstrakten, och även i norra Finland har den noterats.

Amphipogon tillhör familjen Piophilidae, ostflugor, som fått sitt svenska namn efter den gamla klassiska ostflugan, *Piophila casei*. Om ostnischens andra klassiker, kvalstret *or*, brukar det ju heta: "Finns i ost och korsord". Ostflugan har nog aldrig funnits i korsord och numera finns den nog knappast i ost heller på våra breddgrader. *Amphipogon flavus* är däremot en friluftsvarelse som för det mesta iakttas sittande på björkstammar, men dess biologi är okänd.

Utsmyckningar och ornament bland tvåvingar är ett spännande kapitel. Det är nästan alltid hanar som är utstyrda, och epiteterna sitter vanligen på huvud, ben eller genitalier. Bizarra och otroliga exempel är utvecklingen av horn, riktiga palmata älgorn eller ögon som är hornformade, ögon på långa skaft, spiralformade vibrissae, förstärkta orbitalborst med flaggor som kan vifta, t.o.m. det lilla blyga antennborstet (arista) har hos vissa utvecklats till ett kraftigt, lysande och dekorerat signalborst; benen kan vara försedda med spadar, flaggor, tofsar eller ljusreflekterande speglar som man viftar med eller lägger över honans ögon under parningen; jättelika externa genitalapparater av närmast obscena mått förekommer. Dessa olika attribut används ofta i flugornas parningsförspel på skiftande sätt. En utmaning för evolutionsbiologin är att dessa fenomen förekommer så fullständigt oregelbundet och oförutsägbart inom olika taxa. Men mustascherna och genitalbeborstningen tycks *Amphipogon* vara ensam om. Ingen vet heller ännu hur han använder dem och vilken funktion de tjänar.

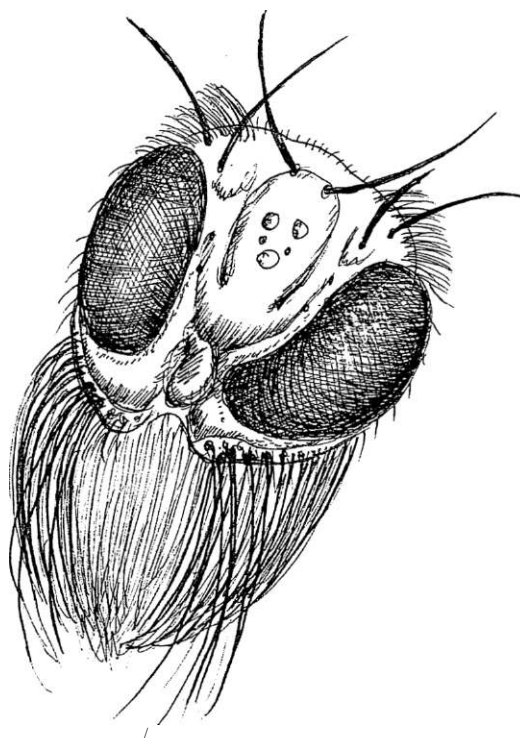

Fig. 2 *AMPHIPOGON FLAVUS* (Zett),
huvud, hane

Tecknad för *Graphosoma* av Liz Egebäck Foxbrook